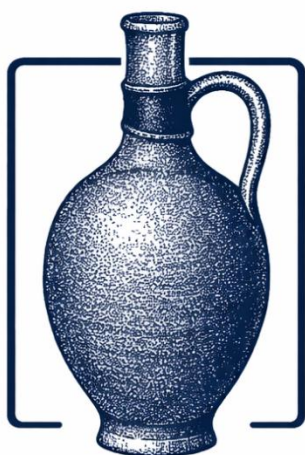

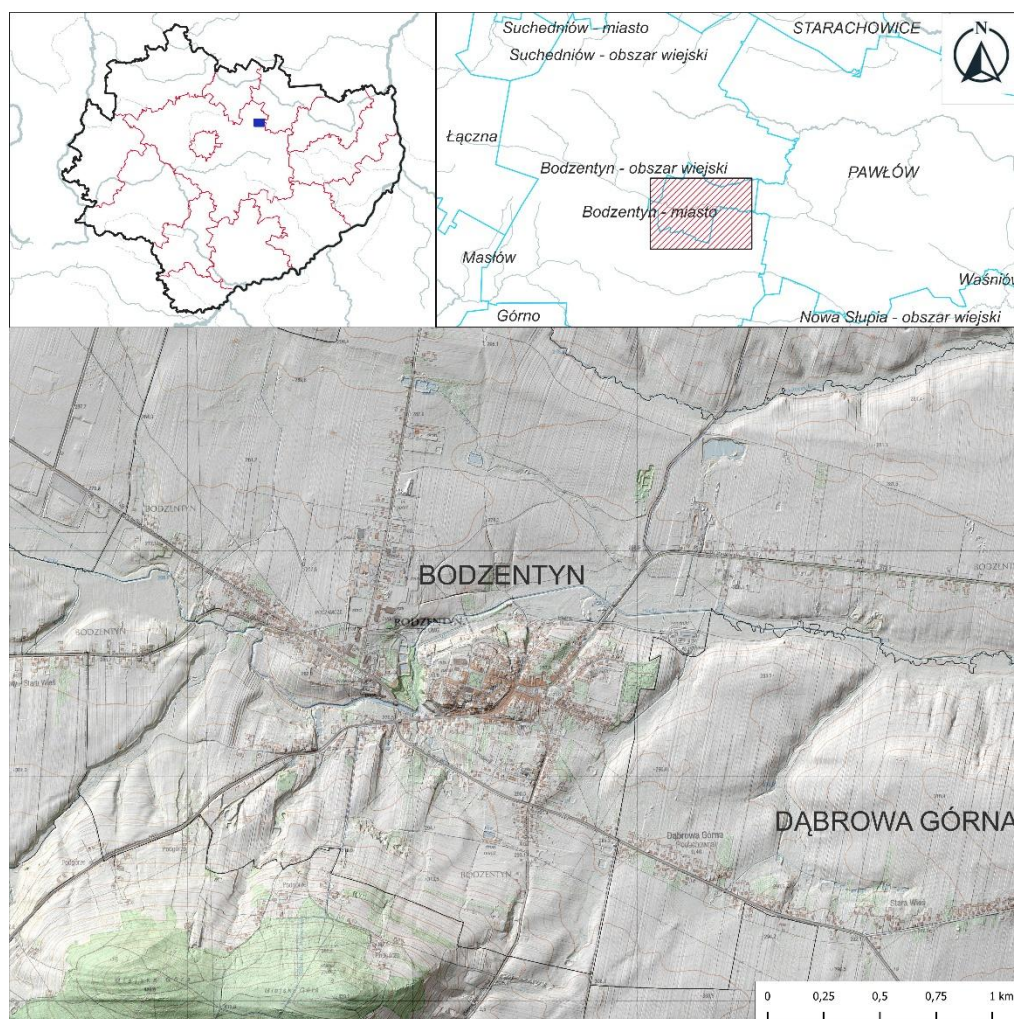
ŚWIĘTOKRZYSKI INFORMATOR ARCHEOLOGICZNY

ODKRYCIA
NR 1/2026

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Kielcach
ul. Ignacego Paderewskiego 34A, 25-502 Kielce
tel. 41 330 18 00
e-mail: sekretariat@wuoz.kielce.pl

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
Delegatura w Sandomierzu
ul. Juliusza Słowackiego 17, 27-600 Sandomierz
tel. 15 832 30 00
e-mail: sandomierz@wuoz.kielce.pl

FRAGMENT BUTELKI KAMIONKOWEJ Z BODZENTYNA, GM. LOCO, POWIAT KIELECKI

OPIS:

W Bodzentynie, w najstarszej części miasta, przypadkowo odkryto interesujący zabytek – niewielki fragment naczynia wykonanego przy użyciu koła garncarskiego. Grubość ścian naczynia zawiera się w przedziale od 0,5 do 0,8 cm (Fot. 1). Masę ceramiczną stanowi jasna kamionka, pokryta szkliwem solnym. Jest to trwały i szczelny materiał, doskonale nadający się do transportu płynów. Na prezentowanym fragmencie widoczny jest okrągły, reliefowy stempel z centralnie umieszczonym krzyżem łacińskim (wysokość 1,6 cm), po bokach którego znajdują się litery **C–T** (wysokość ok. 0,65 cm). Znak ten otacza dookoła pasmo, na którym zachowały się fragmenty napisu: **S [.] L T E R [.]**; litera **T** umieszczona jest centralnie nad krzyżem. Relief

obwiedziony jest charakterystycznym niebieskim pasem kobaltowym.

Fragment ten stanowi pozostałość kamionkowej butelki na wodę mineralną. Pojemność butelki wynosiła przeważnie ok. 1 l. Naczynia tego typu produkowane były już od XVII wieku w rejonie Niederselters (Hesja). Wodę rozlewano na terenie Elektoratu Trewiru, skąd była eksportowana na szeroką skalę do wielu regionów Europy.

Litery **C–T** stanowią skrót odnoszący się do *Churfürstenthum (Kurfürstentum) Trier*, czyli dawnego Elektoratu Trewiru, natomiast legenda otaczająca znak brzmiała **SELTERS** i oznaczała rodzaj wody mineralnej. Niestety, zachowany fragment nie obejmuje partii powierzchni znajdującej się poniżej reliefu, na której mogły występo-

wać dodatkowe oznaczenia, istotne dla dokładniejszej identyfikacji wyrobu oraz określenia czasu jego powstania. Relief należy traktować jako swoisty znak kontroli i autentyczności wody mineralnej. Tak oznaczona butelka stanowi jeden z najwcześniejszych przykładów markowego opakowania handlowego. Tradycja produkcji wody mineralnej w tego typu naczyniach została uhonorowana poprzez umieszczenie kamionkowej butelki w herbie miejscowości i gminy Selters.

Fot. 1 – Odkryty w Bodzentyńie fragment butelki kamionkowej wody mineralnej Selters.

DATOWANIE:

Butelka kamionkowa, której fragment odkryto w Bodzentyńie, powstała zapewne w drugiej połowie XVIII wieku. Znak „krzyż z CT” został wprowadzony w 1749 roku i występował w licznych wariantach, najczęściej z otaczającym go kobaltowoniebieskim pierścieniem. Przyjmuje się, że był on użytkowany przez stosunkowo długi czas, aż do lat 70. XVIII wieku (HEEGE 2009, 62–63).

Bardzo bliską analogię stanowi m.in. znak zachowany na butelce odkrytej w kantonie Berno w Szwajcarii (Fot. 2). Występuje on w towarzystwie litery „R”, oznaczającej miejsce produkcji – Ransbach. Tego typu oznakowanie stosowane było po 1783 roku, kiedy wprowadzono system łączący litery i cyfry w celu identyfikacji zarówno miejsca wytworzenia, jak i garncarza.

Fot. 2 – Po lewej, znak butelki kamionkowej z terenu kantonu Berno (Szwajcaria). Po prawej przykłady najpowszechniejszych kształtów butelek kamionkowych (kanton Berno) - z: HEEGE 2008, 61, 63-64, Abb. 68, Abb. 70.4, Abb. 71

LITERATURA:

HEEGE A. 2009. *Steinzeug in der Schweiz (14.–20. Jh.)*, Bern.

Daniel Czernek

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Kielcach

ORCID: 0009-0001-1615-0033